

Må tidligst offentliggøres, når talen er holdt
Det talte ord gælder

Agronom og teolog, opvokset på Skovlundmark

Kirsten Lund

Ved mødet på Valsbølhus

Lørdag den 8. juni 2024 kl. 15:00

Hundredårsrefleksioner – Sydslesvig for et århundrede siden

Tak for indbydelsen til at tale her i Valsbøl til Skovlund-Valsbøl distrikts Årsmødefest. Det er mig en stor ære. TAK! I år er mottoet for årsmøderne 'SYDSLESVIG KOMMER I MÅL' - det må man da kalde et optimistisk slogan og det giver gode muligheder for frie fortolkninger.

Umiddelbart giver det associationer til sports- og idrætsverdenen, som netop også fodboldturneringen Europeada lægger op til. Men jeg vil lægge en anden vinkel på SYDSLESVIG KOMMER I MÅL. At komme i mål, hvad betyder det? Er der så ikke mere at arbejde for, er det så slut, tomt og vemodigt? Og skal vi altid stræbe efter at komme i mål? Når man stræber efter at komme i mål, forbinder vi det ofte med, at man skal bevare fokus. Bevar fokus som en forudsætning for at komme i mål.

I den kommende fodboldturnering, kan det meget vel være, det er den bedste strategi. At sætte fokus på træning og dygtiggørelse for at komme i mål. Den slags strategier har jeg ikke så meget forstand på. Men tænker vi på livet i en bredere forstand kan målrettet fokus (og for målrettet fokus) også gøre os blinde. Ved stift og målrettet at vende blikket mod målet, ved at fokusere ensidigt og stræbsomt på målet, ja, så er der meget stor sandsynlighed for, at vi ikke ser 'blomsterne i vejsiden', at vi ikke bemærker skønheden uden for den asfalterede fokuserede vej. Der er en stor risiko for, at vi kun ser det, vi kender i forvejen og overser mangfoldigheden i livet. Der er risiko for, at vi overser nye perspektiver og nye retninger, der måske kan være bedre, mere lykkelige, mere fordelagtige for os som individer, fællesskaber, foreninger og samfund. For det kan være, at der netop ude i periferien, i hullerne, ude i grøftekanten, i vejsiden, at det er der blomsterne og guldet, ja, livet findes. For at få øje på 'blomsterne' skal vi turde, vi skal vove at slippe det fokuserede blik for en tid. Vi skal tillade os selv at have en SVÆVENDE opmærksomhed – en svævende opmærksomhed, som tillader os at give også tilfældigheder en plads.

Særligt i situationer, hvor vi ikke helt ved, hvad vi leder efter, hvor magten er gledet os lidt af hænde, så kan en svævende opmærksomhed give os blik for det uventede – Fremfor blot at fare afsted i vores fartglade hverdag, fokuserede frem mod målet, blinde, uden blik for det væsentlige, 'blomsterne i vejkanten'.

Et brændende ønske om at KOMME I MÅL er et naturligt menneskeligt træk. Men der kan også være stor energi og drivkraft i IKKE AT KOMME I MÅL. Det ved vi i Sydslesvig. Det danske mindretal i Sydslesvig blev netop skabt ud af en historisk begivenhed, der handler om IKKE AT KOMME I MÅL. Det skete for 100 år siden. De danske i vores landsdel kom ikke i mål. De kom ikke med til Danmark. Afstemningsresultatet her i området i 1920 blev et knusende nederlag for de danske familier og mennesker, der levede her og havde levet i området i generationer. Det skete også for min familie. Min familie er et godt eksempel på danske, der ikke kom i mål ved afstemningen i 1920. I forbindelse med 100-års jubilæet for den danske menighed for Valsbøl og Omegn i december 2023 dykkede jeg ned i historien omkring etableringen af menigheden og historien omkring Maren Sørensen og mine oldeforældre Anna og Lorenz Jepsen, i hvis lade den første kirkesal blev oprettet i 1923, inden den kom herop til Valsbølhus i 1930. Først til Maren Sørensen. I kender hende, det er på hendes vej og i hendes hus, vi fejrer Årsmøde i dag. Hun lever med os stadig. Maren Sørensen var en helt unik kvinde. Min far, Lorenz, som er født i 1936,

kan stadig huske hende. Måske er der også nogle få af jer, der har mødt hende. Maren døde i 1957. Hun var foregangskvinde for at etablere menigheden her i Valsbøl, og hun var den første kvindelige præst i Danmark. Hun blev aldrig officielt ordineret, men allerede i 1940 blev hun velsignet til præstegerningen af hendes ven, vejleder og støtte Niels Dael fra Liselund ved Slagelse. På Liselund havde han oprettet en grundtvigiansk menighedsskole. Her kom Maren Sørensen adskillige gange og lærte og fik inspiration til sit virke som kristen grundtvigiansk forkynder i Valsbøl.

Sidste år var der 100-års jubilæum for Den Danske Menighed i Valsbøl og Omegn og det var 75-års jubilæet for, at de første 3 kvindelige præster blev ordineret i den danske folkekirke i 1948. Før det kunne kvinder ikke bliver præster i folkekirken! Men Maren Sørensen var forud for det. Hun var med til at bane vejen for, at kvinder kunne blive præster. Det gjorde hun ved at udvise mod og selvstændighed, ved at bruge sin forstand og handle og ved at have en stærk tro på Gud og forkyndelsen af det kristne evangelium. Hun virkede som præst i Valsbøl lang tid inden de første kvinder officielt blev ordineret. Hun måtte ikke forkynde og være præst i folkekirken, men hun kunne virke i frimenigheder. Udover at virke som præst, var Maren Sørensen uddannet sygeplejerske. Hun virkede her i området både som præst og sygeplejerske og havde gode dygtige kolleger, sygeplejersker, der gjorde en uvurderlig indsats for befolkningen. Maren var sin egen. Hun var anderledes end de fleste kvinder i sin samtid. Hun var ikke fokuseret på at etablere sig med mand og børn og hjem. Det ville have været ensbetydende med at måtte opgive både sygepleje- og præstegerningen. Nej, Maren, havde øje for 'blomsterne i grøfttekanten' og var ikke fokuseret på at komme i mål i traditionel forstand. Hun rettede blikket mod periferien, mod udkanten, mod de fattige, mod de syge, mod dem der havde behov for hendes hjælp i Sydslesvig. Nogle vil måske mindes hende som 'for meget'. En kvinde der var 'for meget', fordi hun netop tog selvstændige beslutninger og handlede. Maren har sikkert ikke altid ventet tålmodigt på, at der var 100 % opbakning, inden hun gik til handling. Jeg forestiller mig Maren som en kvinde, som mange har elsket højt, men jeg forestiller mig også, at hun har fået knubs og har måttet holde til kritik og modstand, måske netop fordi hun var handlekraftig og egenrådig.

Egenskaber vi stadig i dag priser hos mænd, men som kan sætte kvinder i et mindre flatterende lys. Maren er til tider sikkert blevet opfattet som upassende, rastløs og utålmodig, og hun har helt sikkert skubbet til grænserne for hvad kvindeliv også kunne være. Og tænk jer så, Maren Sørensen levede for 100 år siden! Maren Sørensen er en virkelig interessant kvinde at studere – også i dag.

Så er der mine oldeforældre Anna og Lorenz Jepsen. Der er gået 100 år siden menigheden blev oprettet og etableret i deres lade, her i Valsbøl, på det der nu hedder Süderstrasse 8. Gården findes ikke længere, men de store gamle lindetræer ud mod vejen vidner om, at der har ligget en gård engang. Den 2. december 1923 blev den første gudstjeneste fejret i den nyindrettede kirkesal, prædiken blev holdt af Niels Dael fra Liselund, som nævnt, Maren Sørensens gode ven og mentor, og Anna og Lorenz Jepsens 7. barn, sønnen Hans Jørgen blev døbt. Menigheden var mødt talstærkt op og sad festklædt på kirkebænkene. Efter gudstjenesten blev indvielsen fejret med kaffe og kage. Maren Sørensen og andre holdt taler – Ja, stort set som vi gør i dag her til Årsmødet! Bænkene i kirkesalen må en dygtig møbelsnedker have lavet. For da Valsbølhus blev indviet og kirkesalen fra Anna og Lorenz Jepsens gård blev flyttet herop til Valsbølhus i 1930, så blev bænkene flyttet med. Én af bænkene ved jeg stadig eksisterer, og måske er der flere. Men hos min moster Annelise og onkel Søren Lund i Ellund er der stadig liv i en af de 100-årige kirkebænke. Den står i deres stue og giver historien liv. Det er sjovt at tænke, hvordan en sådan bæk har tjent som møbel for virkelig mange mennesker gennem nu 100 år. Så mange samtaler bænken har lyttet til, så meget fællesskab bænken har givet rum til. På en bæk kan der (næsten) altid være én mere, det er et rummeligt møbel, der indbyder til samvær og nærvær. Det er et robust møbel, der kan overleve i 100 år og mere, hvis det bliver passet godt på og ikke bliver efterladt, hvor vejr og utøj kan tære på det. Lidt lige som den danske menighed for Valsbøl og Omegn. Den kunne fejre 100-års jubilæum i december, fordi den er blevet passet og plejet gennem de mange år.

Det samme er tilfældet for De danske Årsmøder i Sydslesvig. De er endda ældre. De første årsmøder blev gennemført i 1921 efter folkeafstemningen om grænsedragningen i 1920. Både menigheden og Årsmøderne er lidt som en gammel træbæk: rummelig, med plads til fællesskab, robust og stabil. Efter gudstjenesten den 16. marts 1924, nogle få måneder efter indvielsen af kirkesalen og menigheden på Anna og Lorenz Jepsens gård, rejste min oldefar Lorenz sig op

under kaffebordet og holdt en improviseret tale. Det var lidt usædvanligt at oldefar tog ordet, han var en stiltfærdig sydslesvigsk bonde, har jeg kunnet forstå, men han følte trang til at give udtryk for, hvordan han havde oplevet skuffelsen over afstemningsresultatet i 1920, hvor Valsbøl og Omegn til hans store sorg ikke blev stemt "hjem" til Danmark. De kom IKKE I MÅL! Det var et hårdt slag for Anna og Lorenz. De overvejede sågar at emigrere til Canada eller Amerika, det syntes deres børn dog ikke om, og de blev enige om at blive i Valsbøl. Men den søndag i marts 1924 rejste han sig og holdt en tale, som jeg gerne vil læse for jer. Talen er blevet nedskrevet og fastholdt af pastor N.P. Nielsen, som ofte kom og prædikede i Valsbøl, og sandsynligvis var det ham, der holdt gudstjenesten den søndag i marts 1924, hvor Lorenz holder sin tale. I sin tale nævner oldefar Lorenz den 14. marts 1920, det er datoen for afstemningen her i området. Jeg forestiller mig, at han har talt sønderjysk, som var modersmålet for ham og familien og som det stadig er for os i familien. Så det bliver på sønderjysk, I skal høre talen: "Alle vi, der oplevede den 14. marts 1920, sov ikke den nat, eller også græd vi os i søvn. Det var en bitter dag, dybt var vi skuffet over afstemningens resultat. Vi havde stridt i mange år for at bevare danskheden, og nu ville Danmark ikke tage os hjem, fordi vi var de få og de små. Der var sorg, bitterhed og skuffelse i vore sind i tiden, der fulgte. Men nu er der gået fire år, og i forgårs aften, den 14., oplevede vi noget, der gav mig mange tanker. Tyskerne fejrede afstemningsdagen på kroen med drik og dans og megen ballade. Et stort optog med fakler drog forbi vor gård og sang smædesange, fordi vi er danske og vil vedblive at være danske. Da kom jeg til at tænke på: Hvad om vi havde sejret! Ville vi så ikke have festet på samme måde? Ville vi ikke have hånet tyskerne, som de hånede os? Men nu tabte vi og græd over vort nederlag. – Med siden da - siden 1920 har vi oplevet noget nyt. Vi har oplevet, hvad et dansk folkeligt og kirkeligt liv er. Det har vi aldrig kendt før. Vi har oplevet den store værdi og glæde, det er at leve med i et sådant fællesskab. Oplevet, at livet blev rigere derved både for os selv og vore børn. Det, vi samles om her i denne sal, til gudstjenester og møder, i alvor og gammen, det har gjort, at jeg i aften kan sige (og så citerer Lorenz Jepsen forfatter Henrik Ibsen) med "Terje Vigen" af Henrik Ibsen: 'Stort har jeg mistet, men stort jeg fik, bedst var det kan hænde, det gik, som det gik – og så få du ha' tak da Gud!' Det er stort, tænker jeg, oldefar udtrykker sin taknemmelighed ovenpå sin store skuffelse, han kan se verden og livet i et nyt perspektiv. Det er virkelig beundringsværdigt, synes jeg! Efter at oldefar havde holdt sin tale, blev der da også helt stille i salen. Oldefar havde udtrykt sin anerkendelse af den store indsats Maren Sørensen havde gjort for at etablere det kirkelige menighedsliv i Valsbøl og Omegn. Det betød utrolig meget for mine oldeforældre og mange andre mennesker i området. Uden Maren Sørensens ånd og arbejde dengang for 100 år siden havde vi næppe kunnet fejre 100-års jubilæum i december sidste år – ja, og hvem ved, om vi havde kunnet holde årsmøde i dag. Så oldefar Lorenz giver i sin tale netop udtryk for, at det IKKE AT KOMME I MÅL gav dem noget nyt. Vi har oplevet, at livet blev rigere både for os selv og vore børn. 'Stort har jeg mistet, men stort jeg fik' Sagde Lorenz. Oldemor Anna og Oldefar Lorenz havde blik for 'blomsterne i grøfttekanten' og gav dem en chance for at vokse og blomstre. De viede deres liv til det danske mindretal i Sydslesvig, som opstod fordi de IKKE KOM I MÅL, de kom ikke med til Danmark - Og se på jer selv, det er der da kommet meget godt ud af! Det danske mindretal, De danske årsmøder lever stadig efter 103 år og det samme gør den danske menighed og Valsbølhus. Det har kun været muligt fordi mange ihærdige og dygtige mennesker har troet på og arbejdet for forenings- og kirkelivet – og fortsat gør det. Tillykke med årsmødet! Jeg ønsker alt godt for jer og det danske arbejde i SkovlundValsbøl distrikt og i hele Sydslesvig! TAK